

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יתרו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ואחת לבריאה

לזכרון
הרבנית הצדקנית
מרת חי' מושקא
בת כ"ק אדמו"ר
אור עולם
נזר ישראל ותפארתו
צדקת ה' עשה
ומשפטיו עם ישראל
ורבים השיב מעון
מרנא ורבנא
יוסף יצחק
ובת הרבנית הצדקנית
מרת נחמה דינה
ע"ה ז"ל

נפטרה ביום רביעי פ' משפטים
כ"ב שבט שנת ה'תשמ"ח
ת'נ'צ'ב'ה'

אשתו של כ"ק אדמו"ר מה"מ

יתרו*

א. עה"פ, כה תאמר לבית יעקב ות־גיד לבני ישראל איתא במכילתא, כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים ותגיד לבני ישראל אלו הנשים, דבר אחר כה תאמר לבית יעקב בלשון רכה אמור ראשי דברים לנשים ותגיד לבני ישראל ותדקדק עמהם¹.

וצריך ביאור: מלשון המכילתא (דבר אחר כו"ל) מוכח שיש כאן שני פירושים, ותמוה — מה הם שני הפירושים בכתוב? הרי אלה שני ענינים שונים, דבתחילה מפרש מי הם, "בית יעקב" ו"בני ישראל" — אלו הנשים. . . אלו ה־אנשים" — ואח"כ מפרש אופן הדיבור לבית יעקב — בלשון רכה, ואופן הדיבור לבני ישראל — תדקדק עמהם.

והנה במדרש רבה עה"פ איתא: כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים איל אמור להם ראשי דברים שהם יכולות לשמוע, ותגיד לבני ישראל אלו הנשים איל

(1) וכ"כ שבת — יום היאצט של הרבנית הצדקנית מרת ח'י מושקא בת כ"ק אדמור (מהורוי"ץ) ע"ה זיל, אשתו של — יבלחט — כ"ק אדמור שליט"א. המור"ל.

(2) פרשתנו י"ט, ג.
(3) במכילתא לפנינו מסיים, ואמור להם. ו־ליתא ביל"ש כאן (רמז רעו).

(4) הגר"א לא גרים תיבות, ד"א, אבל כ"ה בכל דפוסי המכילתא, וכן ביל"ש עה"פ.
(5) שמור"ר פכ"ה, ב.

(6) כולל הדפוסים שלא הוכאה בהם באמצע הדרשה, כה תאמר לבית יעקב בזכות יעקב ותגיד לבני ישראל בזכות ישראל (ראה מכילתא מהדורת האראוויטץ).

אמור להם דקדוקי דברים שהם יכולין לשמוע.

ולפום ריהטא נראה שזהו כפירוש ה־שני במכילתא (או הרכב של שני הפירושים).

ויש להבין כוונת המדרש, (א) שמש־מיט הלשון, "בלשון רכה", (ב) מוסיף, "שהם יכולות לשמוע" (וכן אצל האנשים מוסיף, "שהם יכולין לשמוע").

ולכאורה נראה דהמכילתא והמדרש פליגי מה אמר משה לנשים, דלהמדרש אמר להן רק, "ראשי דברים", ואילו לה־מכילתא אמר (גם) דברים, "רכים", וכמ"ש במפרשים דהיינו דברי פיוס, כלומר, הסברת מעלת המצות ושכר קיומן כו"ל.

[ויש להוסיף, שמפרשי עה"ת משמע ד"לשון רכה" כולל שני ענינים — הן דברי פיוס כו' והן "ראשי דברים", שגם הם נקראים, "לשון רכה" כיון שקל ל־הבינם.

וז"ל רש"י על הכתוב: "לבית יעקב אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה, ות־גיד לבני ישראל עונשין ודקדוקין פרש לזכרים, דברים הקשין כגידון" — היינו (א) שלא פירט פירוש ד"לשון רכה", (ב) "בתגיד לבני ישראל" כתב, "עונשין ודקד

(5) ראה יפה תואר (השלם) לשמור"ר.

(6) וראה מדרש שכל טוב בפ"י, "ראשי דברים" — מצות קלות בלשון רכה ודברי נחת שלא יוכבדו בעיניהם.

(7) ועדמ"ש ברמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ד, וב־ארכה בפיהמ"ש פ' חלק באופן לימוד שלא לשמה דקטנים ונשים.

(ב) בספרו בתחלתו. אם המצוה היא לידע או להאמין — הנה הרמב"ם ביד"ו, שהוא אחרון לסה"צ, כתב לידע. וראה בהוצאת סה"מ צ' שדנפס בניו־יארק לפני איזה שנים, שבכת"י סה"מ צ' שבערבית, שזהו לשון הרמב"ם עצמו יש לפרש ג"כ לידע ולא להאמין. ויעוין ג"כ קונטרס לימוד החסידות הנ"ל פ"י ואילך.

(ג) שם. אם אנכי הוא במספר המצות — ראה מצות האמנת האלקות בסה"מ צ' להצ"צ בזה.

(ממכתב כ"ד מרחשוון, ה'תש"ו)

(*) ראה לקו"ש חלק י"א ע' 279. לעיל ע' 115. המור"ל.

... בא דעם ערשטן דיבור בשעת מתן תורה: אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים — פרעגט מען (צום ביישפיל: אבן עזרא שמות כ, א) עס האָט דאָך געדאַרפט שטיין אַ גרעסערע זאַך: אשר בראתי שמים וארץ ואשר עשיתך — אַחוץ דעם וואָס דאָס איז אַ גרעסערע זאַך, אשר בראתי שמים כו"ל צוגלייך אַ שטאַרקער טעם פאַר אַלע דורות, אין דער צייט ווען, אשר הוצאתיך מארץ מצרים האָבן דאָס געזען נאָר יענער דור, און די הויפט וויכטיקייט פון דעם איז אויך געווען נאָר פאַר זיי.

חסידות ענטפערט אויף דעם:

די בריאה איז דאָך: מאַכן פון אַין — יש, אויף דעם איז די הארה פון ג־טליכקייט, וועלכע איז שייך צו עולמות. יציאת מצרים אָבער, וועלכע האָט געקענט פאַרקומען נאָר דורך אותות ומופתים (דברים ד, לד) — דאָס הייסט דורך אַרויסנעמען דעם יש פון פרינציפן און גבולים פון דעם יש און דער בריאה (דאָס איז אויך דער רמז פון וואָרט "יציאת מצרים" — אַרויסגיין פון מצרים — גבולים, ווי אין איכה א, ג) — דאָ איז געווען אַסך אַ העכערער גילוי פון אלקות. און דערפאַר ווערט יציאת מצרים דערמאָנט באַ מתן תורה, וועלכע איז אויך העכער פון בריאה און גבולים.

להבדיל, באַ מענטשן איז אויך אַזוי: אויסלערנען — זיך אָדער אַ פריינט — גיין אויף אַ גוטן וועג פון אָנהויבס אָן איז, לפי ערך, אַ לייכטע זאַך. אויב אָבער מ'דאַרף איבערמאַכן פרינציפן און אַרויסגיין פון גבולים אין וועלכע מ'האָט זיך איינגעלעבט, און זיי האָבן זיך נאָך אַרויסגעוויזן, אין איינגע זאַכן, פאַר ריכטיק, אָבער אין אַ באַשטימטן פאַל שטערן זיי — איז דאָס יציאת מצרים וגבולים — וועלכע איז פיל שווערער ...

(ממכתב ד' סיון, תש"ה)

נשיא דורנו – וועלכע האָבן זיך דאָ צוזאַמענגעקליבן מכל קצוי תבל אין דעם, כ״נוס השלוחות העולמי״. . . בזמננו זה, די לעצטע רגעים פאַר דער גאולה – צו מעורר זיין זיך און אַלע נשי ובנות ישראל וועגן דעם גודל הזכות פון נשי ובנות ישראל צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, וועלכע קומט „בשכר נשים צדקניות שיש בדור״, כנ״ל.

(משיחות ש״פ יתרו, כ״ף שבט, וליל יום ב׳ פ׳ משפטים, כ״ב שבט תשנ״ב)

(5) יל״ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

דוקין, ומשמע קצת דמפרש ד, לשון רכה״ לנשים כולל שני הענינים: א) הפכם של עונשין, דיינו שאמר שכרן של מצות: ב) הפכם של „דקדוקין“ – רק אמירה ודיבור כלליים, כלל המצותין.

וצריך ביאור טעם פלוגתת המכילתא והמדרש אם אמר לנשים רק „ראשי דב-רים“ או שאמר (גם) דברים „רכים“ ע״ד שכר מצוות כו״.

גם יש לדייק, שבמדרש מתחיל „אלו הנשים“ ואח״כ מפרט „אמור להם ראשי דברים כו״ (וכן ב, ותגיד לבני ישראל, מפרש תחילה „אלו האנשים“ ואח״כ מפ-רט תוכן הדיבורים – „אמור להם דקדו-קי דברים“), ואילו במכילתא (בפירוש השני) מתחיל בתוכן הדיבורים „בלשון רכה כו״ ומסיים שזהו „לנשים“.

ב. ויש לומר נקודת הביאור בזה:

שני הפירושים במכילתא חלוקים בה-טעם שעניני התורה נאמרו בשני אופ-

8) כיפית (הארון) שם מפרש דבמכילתא אמר שני דברים: א) בלשון רכה שלא יפרש להם העונשים אלא יקריבו בלשון רכה ופיוסים כי טוב עבוד אלקים ושכרו גדול: ב) גראשי דברים היינו שאפילו מעשי המצוה לא יפרש לגמרי וכו״. וכן יראה מלשון רשי״ בחומש שכתב לבית יעקב אלו הנשים בלשון רכה כו״ לשון רכה לחוד ולא הביא רשי״ רק השטה הא׳ שבמכילתא כו״. ונראה ש-מפרש מיש רשי״, עונשין ודקדוקין ש(עיקר) כו-נתו לעונשין (דכיון שהתחיל רשי״ ב, עונשין ולא ב, דקדוקין, משמע דקדוקים הם פרט בעונשים). ועצ״ע.

9) ולהעיר ממדרש לקח טוב: שצויהו לאמר ל-נשים בנחת ולהענים המצות ותגיד לבני ישראל המצות ודקדוקיהם דברים שהן קשין כגידים כו״, ועוד יש לומר מה כה תאמר אלו ראשי דברים כו״ ותגיד כל הענינים והעונשים והאזהרות כו״.

10) לפי פשטי דקרא, משי״ג, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל קאי על הדברים שב-

נים – „תאמר“ ו„תגיד“: לפירוש הראשון – סיבת התחלקות זו היא מצד מקבלי התורה, „אלו הנשים“. . . אלו האנשים:״; דהחילוק בתכונת נפשם של נשים ואנ-שים הביא שני אופנים (סוגים) במסירת דברי תורה: משא״כ לפירוש השני, החי-לוק באופן מסירת התורה יסודו בה-חפצא של הדברי תורה, דכן נדרש מצד התורה, שתחילה צריכים למסור „ראשי דברים“ של תורה, ורק אח״כ את ה-„דקדוקים“; ואח״כ מוסיף הכתוב, ששני סוגים אלו בד״ת מתחלקים לשני סוגים בבני״, מקבלי התורה – „כה תאמר (לשון רכה. . . ראשי דברים)“ לבית יעקב (לנשים), ותגיד לבני ישראל ותדקדק עמהם״.

ועפ״ז יש לומר, שהמדרש לא אתי (כפי שמשמע משטחיות הלשון) כפירוש השני במכילתא, אלא אדרבה, מפרש ו-מבאר הפירוש הראשון במכילתא, שטעם התחלקות זו, „אלו הנשים“. . . אלו האנ-שים, הוא לפי שתלוי כמה שיכולין לשמוע, כלומר: מצד התורה עצמה אין הכרח שתהי' חלוקה זו, אלא שכיון שצריכים למסור התורה לבני״, אנשים ונשים, לכן חלק משה את מסירת התורה לכל סוג לפי מה שהוא יכול לשמוע.

ואין סתירה לזה מהא שגם במדרש נקט אותו הלשון שבמכילתא – „ראשי דברים“, ומשמע שלשניהם (המכילתא

פסוקים אלו (ד״ו) (וראה מפרשי התורה (צירור המור. תולדות יצחק. ועוד) מה שמבארים שני האופנים בפסוקים אלו). אבל להמכילתא והמדרש קאי על ד״ת עצמם (פרטי המצות. שכרן ועונשן) כמיש במפרשי המדרש, ובמדרש לקח טוב ושכל טוב כאו. וכי״ה להתנחומא ס״פ מצורע: הנשים קבלו את התורה תחלה שנאמר כה תאמר לבית יעקב כו״. וראה מגיא או״ח סקפ״ז סקפ״ז. ולהעיר משבת פז, טעיא ובחדא״ג שם ד״ה בתחלה.

(פי' הב') ומדרש) נאמרו אותם הדברים לנשים — כי לא הרי, "ראשי דברים" שב- מדרש כהרי, "ראשי דברים" שבמכילתא.

ג. הסברת הענין:

בגדר "ראשי דברים" — שני אופ- נימי:

א) "ראשי דברים" ע"ד מחז"לי, "לעו- לם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", דרב הלומד עם תלמידו, צריך לצמצם את כל אריכות השק"ט וריבוי הפרטים, בתוך "ראשי דברים", דברים קצרים, כדי שיוכל התלמיד לקבלם.

ב) "ראשי דברים" שהם, אדרבה, ה- כולל שממנו מסתעפים כל פרטי הענין. וע"ד לשון המשנה שהוא, דבר קצר וכולל ענינים רבים¹¹, שכל פרטי ה- שק"ט שבגמרא נרמזים בלשון המשנה.

וכן מצינו גם במתן תורה, שבתחילה ניתנו עשרת הדברות, שהם כללות כל התורה כולה, ד"כל תרי"ג מצות בכלל עשרת הדברות הו"¹². ובוזה גופא, רק שני דברות הראשונות, "אנכי ולא יהי' לך", מפי הגבורה שמענוס¹³, כי הם "כללות כל התורה כולה" (ד"אנכי כולל כל רמ"ח מ"ע ולא יהי' לך כולל כל שס"ה מל"ת"¹⁴) — כי זהו סדר נתינת ה- תורה, שהתחלתה היא באמירת ה"כל- לים", "ראשי דברים", שבהם נכללים כל הפרטים.

[ועפ"ז יש לבאר מה שארז"לי שב- תחילה אמר הקב"ה כל עשרת הדברות בדיבור אחד, ורק אח"כ נאמרו כל ה- דברות בפ"ע, "שחזר ופירש על כל דיבור ודיבור בפני עצמו" — דלכאורה תמוה: כיון שחזר ופירש כל דיבור בפ"ע, מה טעם הוצרך לאומרם תחילה בדיבור אחד מה שאין האוזן יכולה לשמוע? — אלא שזהו סדר נתינת התורה מאת הקב"ה, דתחילה ישנו ה"כלל גדול" של כל התורה כולה, שכל התורה כולה היא רק, "דבור אחד"¹⁵, ואח"כ בא הפי- רוט של התורה: תחילה לעשרת הדב- רות, כל דיבור בפני עצמו, ואח"כ ל- תרי"ג מצות, ובוזה גופא — ריבוי פרטי המצוות, עד "ועלמות אין מספר"¹⁶].

וזהו החילוק בין "ראשי דברים" שב- מכילתא ל"ראשי דברים" שבמדרש: ב- שניהם מדובר ב"כלל" שבתורה, אלא שבמדרש קאי בכללי התורה, שהם [ה- נשים] יכולות לשמוע¹⁷, היינו דברים קצרים שהתלמיד יכול לקבל, דכיון שנשים דעתן קצרה לכן אומרים להן רק "ראשי דברים" ולא ריבוי הדקדוקים: ואילו "ראשי דברים" במכילתא היינו "ראשי דברים" בעצם, כללי התורה ש- מהם מסתעפים כל פרטי התורה [ולפי המכילתא כללי התורה שייכים לנשים דוקא, כדלקמן].

ד. עפ"ז נמצא שיש הבדל יסודי בין המכילתא והמדרש באופן שייכותם של נשים לדברי תורה:

(11) ראה בארוכה לקו"ש ח"כ ע' 87 ואילך. ושי"ג.
(12) פסחים ג, ב.
(13) רמב"ם בפיהמ"ש בהקדמה ד"ה אחר כן ראה להסתפק.
(14) פרש"י משפטים כד, יב.
(15) סוף מכות.
(16) תניא רפ"כ.
(17) פרש"י פרשתנו כ, א ממכילתא שם. וראה הפרטים והדיעות באופן אמירת עשה"ד — תרי"ג פרשתנו חט"ו במילואים סי' וד'. ושי"ג.
(18) להעיר מלקו"ש ח"יח (ע' 88 ואילך), ב- ביאור פרש"י נשא (ו, יט) מיסודו של ר' משה ה- דרשן.
(19) שה"ש ג, ח. שהש"ר שם.

טאָג לאַחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ — ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער המשך וחידוש פון א נייער תקופה ו, "נתלו המאורות" פון דעם דור השביעי פון אַלטן רבי'ן (אָדער דור התשיעי פון בעש"ט). (ג) די תקופה נאָך דער הסתלקות פון בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

... יום העשירי בחודש האחד עשר גייט אויף דעם סיום וגמר העבודה פון מברר זיין די לעצטע "שיריים" פון גלות, "צופזן די קנעפלעך".

... דער יום למחרתו — יום אחד עשר לחודש אחד עשר — באדייט אַז נוסף און נאָך דער עבודה פון יום עשירי בחודש אחד עשר, דערגרייכט מען און מען ווערט נתעלה (לויט דעם כלל פון "מעלין בקודש") אויך צו דעם גילוי (יום) פון אחד עשר.

... אין דעם גופא קומט מען דערנאָך צו נאָך אַ העכערע דרגא — אַז מ'האַלט שוין נאָך דעם סיום העבודה פון אַלע בירורים, און מ'האַט שוין אויך, "צוגעפוצט די קנעפ" וכו', און מ'דאַרף נאָר שטיין גרייט צו מקבל זיין משיח צדקנו — די שלימות פון אחד עשר (אינגאַנצן שלא בערך צו עשר). . . כמרוז אין כ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

... נאָך כ"ב שבט (יום הסתלקות פון בתו) האָט זיך אויפגעטאַן דער שלב האחרון אין צוגרייטן די וועלט (אַלס אַ דירה לו יתברך בתחתונים) צו דער גאולה . . . שלימות ענין זה קומט ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

... דערפון האָט מען דעם לימוד פאַר נשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד — פאַר די שלוחות תחינה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר

(3) ראה סה"ש תשי"ח ח"א ע' 255 הערה 99.

(4) ברכות כח, א. ושי"ג.

מה.

אונזער דור איז דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון דער גאולה – ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר דער בעל ההילולא האָט מכריז ומודיע געווען כמ"פ, אז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף מען נאָר מקבל זיין משיח צדקנו בפועל ממש – במילא איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויב בינתיים איז געווען אַן ענין של הסתלקות, ווי דאָס איז געווען בכ"ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), איז דאָס אך ורק בכדי צו ברענגען די איינציקע עלי' וואָס איז נאָך געבליבן – די עלי' פון דער גאולה האמיתית והשלימה.

... מ'האָט גערעדט מערערע מאָל דעם געוואַלדיקן חידוש ועילוי פון דעם דור – דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון גאולה – אַז ער שטעלט מיט זיך פאַר דעם גמר וסיום פון „מעשינו ועבודתינו“ פון אידן במשך כל הדורות שלפני זה, צו פאַרענדיקן די לעצטע בירוים אין גלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – „צופוצן די קנעפלעך“; אונזער עבודה באַשטייט אין ברענגען די גאולה בפועל פאַר דעם דור און פאַר אַלע דורות שלפני זה! דאָס הייסט, אַז אין דעם דור איז מען מסיים מעשינו ועבודתינו פון אידן במשך כל הדורות.

... אין דעם דור פון נשיא דורנו גופא זיינען פאַראַן עטלעכע שלבים ותקופות, ובכללות – דריי שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) – דער סיום התקופה פון עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דיין. (ב) דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (דער ערשטער גאַנצער

(1) תניא רפ"ו.
(2) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

להמדרש ניתן לנשים רק „מה שהם יכולות לשמוע“, היינו רק הדברים השייכים להן: משא"כ להמכילתא, שלא נזכר התנאי „שהם יכולות לשמוע“, הרי אדרבה, ניתן לנשים העצם של תורה וכללי, „ראשי דברים“ שהם מסתעפים הדקדוקים שנאמרו לאנשים.

ויש לומר שיש בזה נפק"מ לענין מצות עשה שהזמ"ג שנשים פטורות מ-הן²⁰ (וכן ת"ת שנשים פטורות ממצות ת"ת²¹):

לפי המדרש – מלכתחילה לא ניתנו להן ענינים אלה, היינו שאינן מצוות עליהן כלל, כי לא ניתן להן אלא „מה שהם יכולות לשמוע“;

משא"כ להמכילתא, כיון שניתן להם „ראשי דברים“, דיינו כללי כל התורה כולה, הרי שייכות הנה לכל התורה כו-לה, והפטור הוא רק בענין קיומן במע-שה, אבל נתנית התורה ומצוותי, הרי כל התורה ומצוותי (גם מ"ע שהזמ"ג)²² ניתנו גם לנשים²³, וזה שאינן חייבות בעשייתן אינו ממעט כלל בהנתינה והקבלה.

20 קידושין כט, א (במשנה). ושי"נ. רמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ג.

21 קידושין שם, ב. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג. שריע יו"ד סרמ"ז ס"ו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד.

22 ראה תריש פרשתנו עה"פ (יתרו אות ג).

23 וי"ל שהוא לא רק לדעת בו עזאי שחייב ללמד את בתו תורה (סוטה כ, א. וראה תריש שם), אלא גם לריא והלכתא דלא ילמד אדם את בתו תורה, ה"ז מצויי חכמים שרוב נשים כו' (סוטה שם. רמב"ם טושי"ע ושריע אדה"ז שם), הרי שניתן להם כל התורה. וכ"מ מזה ש,אשה שלמדה תורה יש לה

(*) לא רק הלכות הצריכות שזה גם נשים חייבות ללמוד. ויכולות לברך ברכת התורה (אגור הובא בב"י אריח סמ"ז. שריע אדה"ז שם בסוף הסימן), היינו שחייבות בלימוד התורה ולא רק

ויומתק עוד יותר ע"פ מ"ש האריז"ל: ש„בעשות הזכר את המצוה אין מהצורך שגם הנשים תעשנה לבדה כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה . . . אבל מל"ת כו"ו, ומסיים „וזה"ס מה שארז"ל²⁵ אשתו כגופו דמיא, וכדאי' גם בזהר²⁶ שהאיש והאשה כל אחד לעצמו הוא „פלג גופא“²⁷ [וענין זה הוא לא רק

שכר כו"ו (ל' הרמב"ם שם. ושי"נ. וראה התחלת לשון אדה"ז בהל' ת"ת שם) ומוכח דשייכת להן. אלא שלא נצטווה ללמדה (ודוחק). וגם ע"פ ציווי חכמים דלא ילמד אדם בתו כו' – ראה פרישה שם סקט"ו: אבל אם למדה לעצמה אנו רואות שיצאו מהרוב כו'. וראה בהנסמן לעיל הערה 10.

24 טעהמ"צ פ' בראשית. שער מאמרי רשב"י לתקריז תס"ט. וראה אה"ת בא ע' שמ"ט ש"נ. פינחס ע' א'קצט"א.

25 מנחות צג, ב (וראה תוד"ה י"ד שם). ברכות כד, א. ושי"נ. זח"ב קח, ריש ע"ב.

26 ח"ג ז, ב. קט, ריש ע"ב. רצו, א.

27 והרי ענין זה נאמר גם לסניףי' להלכה שנשים אומרות ברית ותורה בברכת המזון – כיון שאין נקרא אדם אלא כשיש לו אשה . . . הרי הזכר ונקבה הם גוף א' לפיכך יכולות לומר על ברית הזכרים שחתמת בבשרנו וכן תורתך שלמדתנו על לימוד הזכרים (שריע אדה"ז א"ח סקפ"ז ס"ג, מביי (בדק הבית) הובא כמג"א שם סק"ג). וצ"ע, שביאר זה סותר הביאר דלעיל (הערה 23) – דבאם ולמדות בעצמן למה זקוקות לפעולת „לימוד הזכרים“ (וראה מג"א שם).

בתור הכשר לקיום מצות שלהן (שחייבות ללמוד מצות שלהן לידע היאר לעשותן כו"ו) – ראה בארוכה לקריש חיד' ע' 77 ואיך (וזה העיר מביי יו"ד טשי"מ סד"ה ומ"ש וכל העומד).

(*) בשורע אדה"ז הובא זה כטעם האי' (ואח"כ מוסיף. ועוד שגם הנשים צריכות ללמוד מצות שלהן לידע האיך לעשותן . . . כמ"ש בס"י מו"א. – אבל מזה שבס"י מו' (שזהו מקומו של חיוב התורה דנשים) לא הזכיר אדה"ז כלל הא ש,הזכר והנקבה הם גוף א', מוכח, שאינו ענין להלכה, והובא כאן (בהל' ברהמ"ז) רק לסניףי' ראי' כו'.

בנשים נשואות אלא גם בבנות ישראל שלא נישאו עדיין²⁹, כי כיון שאיש ר' אשה יחד הם נשמה אחת³⁰, וכ"א בפ"ע הוא, "פלג גופא", הרי גם לפני חיבור שני החצאים יחד, מהני המעשה של האיש ל"חציו השני", להאשה].

ה. עפ"י יש לבאר הטעם שרק ב- מכילתא מקדים, "בלשון רכה", משא"כ במדרש: "לשון רכה" היינו דברי פיוס, כנ"ל. וי"ל שהכוונה לזה גופא שנאמר להם שהן שייכות ל"ראשי דברים", ד- היינו עצם וכללי התורה [ועפ"י מ"ש במכילתא, "בלשון רכה אמור ראשי דב- רים", היינו שאמירת "ראשי דברים" זהו ה"לשון רכה", ודלא כנ"ל ס"א]. ולכן, להמכילתא שבסדר זה ניכרת מעלת ה- נשים על האנשים, שרק להם אומרים "ראשי דברים", כללי התורה, לכן מוד- גש במכילתא שאמר לנשים, "בלשון רכה", המעלה בנשים על האנשים: משא"כ להמדרש הוא להיפך: "כה תאמר לבית יעקב" מורה על הצמצום והירידה של דברי תורה לנשים, שאין מגלים להן ד"ת כאנשים כי אין יכולות לשמוע כ"כ, ולכן השמיט במדרש ביטוי זה.

ועפ"י מובן גם המשך לשון המדרש, שלאחרי פירוש זה ממשיך, "ד"א למה לנשים תחילה שהן מזדרזות במצות", דלכאורה אינו מובן: בפירוש הא' לא נזכר כלל ע"ד הקדמת נשים לאנשים, ומהי כוונת המדרש, "ד"א למה לנשים תחילה? ועי' הנ"ל שכוונת המדרש היא, שהקושי בפירוש הא' במדרש הוא, דכיון שאין אומרים לנשים אלא מה שיכולות לשמוע (שזהו פחות מאנשים),

(29) ראה מפרשי המדרש (יפה תואר ועץ יוסף)

ש.ם ואכ"מ.

(30) ראה אה"ת (יהל אור) תהלים ע' תלה. נ"ד ח"ב ע' תתקנ.

(31) ל' פ"י מהרז"ו בשמור' ש.ם.

הדור נגאלו ישראל ממצרים³¹, ועל ידי זה³² קבלו כל בני ישראל את התורה (ד"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"³³), כן הוא בגאולה העתידה לבא, שבזכות נשים צדקניות³⁴ יוצאים מהגלות הזה, וזוכים ללמוד תורתו של משיח, שילמד תורה את כל העם כולו, למקטנם ועד גדולם, שלימודו יהי' באופן של ראיי³⁵, ילמד הכלל גדול שבתורה, וידוע שלעתיד יתגלה עצם פנימיות התורה, במהרה ב- ימינו ממש.

(משיחות ש"פ יתרו תשמ"ה,

כ"ה אייר תשד"מ)

לקו"ש חל"א ע' 93

(34) סוטה יא, ב. במדבר פ"ג, ו.

(35) ראה גם פד"א פמ"א, לך אמור לבנות ישראל כו' שדרכם של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים' (וברד"ל שם). וראה תנחומא ס"פ מצורע (הובא לעיל הערה 10).

(36) שמות ג, יב.

(37) ראה י"ש רות (רמו תרו בסופו). אין ה- דורות נגאלין אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור". וראה כתבי האריז"ל (שער הגלגולים הקדמה כ. ל"ת וס' הליקוטים עה"פ שמות ג, ד) דדור האחרון גדלות הוא גלגל דור יוצאי מצרים.

(38) ראה לקרית צו יו, א ואילך. שער האמונה פני"ט ואילך. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

(32) ואתחנן ו, כד.

(33) מיכה ז, ט.

בה' ויראת ה' כו' (שהם כלל כל התורה כולה, ובלשון הכתוב³², "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' גוי"): ולהאב שבו תלויים החילוקים ודרגות פרטיות דישראל, ניתנו לו ב- מיוחד הדקדוקים, פרטים דתומ"צ.

ויש לומר, שזה גופא הטעם שהנשים פטורות מקיום מ"ע שהזמ"ג, כי במצות גופא, הרי מל"ת ומ"ע שאין הזמ"ג, לא נמשכו ובאו בפרטי הגבלות הזמן כמ"ע שהזמ"ג, ולכן נשים להיותן שייכות ב- ייחוד לכלל התורה והמצות, חייבות רק במל"ת ומ"ע שאין הזמ"ג.

[ואולי י"ל שזהו תוכן ביאור האריז"ל ש"אין מהצורך שגם הנשים תעשנה לבדה, כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה", כי ענין זה שבעסק ה- תורה ומצות, הפעולה בפרטי הגבלות הזמן, שייך ל"פלג גופא" השני - חלק הזכר של הנשמה].

והנה כתיב, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"³³, דכשם שהי' ביצי"מ, שבשכר (בזכות) נשים צדקניות שבאותו